

Резюмета

на рецензираните публикации на гл. ас. д-р Елена Меснянкина-Цонева, представени за участие в конкурса за заемане на академичната длъжност доцент по ПН 2.1. Филология (Славянски езици, Стилистика на руския език), обявен в ДВ, бр. 99 от 22.11.2024 г.

1. Монография (хабилитационен труд): Елена Меснянкина. Языковая игра в дискурсе неофициального Интернета, Парадигма, София. 2024. 189 с. ISBN:978-954-326-548-0

В книгата е представено изследване на езиковата игра (ЕИ) в дискурса на неформалната комуникация в неофициалния сегмент на руското интернет-пространство, където широко разпространение получават дигиталните хибридни развлекателни жанрове банерен формат (термин, предложен от автора): постери, мемета, демотиватори, „аткритка“, @SlovoDna и др. В монографията техните комични образци се разглеждат като неразделен елемент от писмената форма на общуване в мрежата – източник на оригиналност и остроумен хумор. ЕИ за потребителя представлява неповторима възможност за експликация на творческите му заложби да „жонглира“ с лингвистичните правила и стилистичния потенциал на езиковите единици. Емпиричният материал включва повече от 600 забавни микротекста (230 използвани в монографията), създадени от анонимни автори. Техният анализ се осъществява чрез наблюдения върху лексикално-семантичния и граматичния характер на игровата трансформация, жанровата принадлежност на текста, целите и намеренията на субектите във виртуалната речева интеракция, наличието на екстралингвистични компоненти в структурата на текста. Специално внимание се отделя на социокултурните и психологическите фактори, оказващи влияние върху игровия комуникативен акт.

Текстът на монографията се състои от увод, три глави (*Словотворчество в Интернетe, Языковая игра в дигитальных гибридных развлекательных жанрах, Лексико-семантические приемы языковой игры в Интернетe*), заключение и библиография.

В Увода се определят обектът и предметът на изследването – съответно езиковата игра в интернет и езиковите и надезиковите механизми за създаването ѝ. По-късно в изложението те се анализират паралелно със стилистичните функции на игровите трансформи (игреми) и се доказва първостепенната им роля в разглежданите образци.

В Глава първа се описват особеностите на интернет като информационно пространство и място за неформално общуване и развлечение. Посочват се конструктивните характеристики на виртуалните текстове като основна форма на реализация на виртуалната комуникация (раздел 1.1.). Вниманието на автора е фокусирано и върху лингвокреативността и лингвокреативния профил на мрежовия човек като уникална възможност той да идентифицира оригиналния си, но анонимен виртуален образ, да разкрие себе си, отстоявайки позициите и мнението си (раздел 1.2.). В тази глава е разработен и понятийно-терминологичният апарат на изследването, свързан с диференцирането на съществуващите подходи към определението на ЕИ с оглед на забавлението и смеха – важни компоненти на съвременната интернет-култура (раздел 1.3. и 1.4.). Последните два

раздела се фокусират върху общите лингвистични и стилистични особености на виртуалната ЕИ, която е разгледана на фонетично, графично, ортографично, словообразователно и граматично ниво (подраздели 1.5.1-1.5.3.). Обсъждат се допустимостта на нарушаването на езиковите и стилистичните норми на руския език с развлекателна цел (подраздел 1.6.2.), употребата на нецензурна лексика в интернет и възможните последици от това (подраздел 1.6.3.), като дигиталните хибридни развлекателни жанрове се представят чрез опозицията задълбочен (*bona fide*) – незадълбочен (*non-bona fide*) вид комуникация (подраздел 1.6.1.).

Втора глава изследва типичните лингвистични и социокултурни особености на отделните дигитални развлекателни жанрове. В описанието на семантичния състав на езиковите трансформи се фиксират компонентите на техния информативен корпус (раздел 2.4.). За основа на теоретичното описание на различните видове банерни постери служи авторското разбиране на понятието „дигитален жанр“, базирано върху традиционните теории на жанровете и видовете (раздел 2.1.), и на явлението креолизация със специфичните за хипертекстовото пространство на интернет особености. Предлага се класификация на отделните визуални стилове на креолизация на кратките текстове (раздел 2.2.). В отделен раздел (2.6.) за пръв път се разглежда новото за руското интернет-пространство явление @SlovoDna като жанр, стъпващ на многофункционалното богатство на псевдоетимологичните трансформации. Установява се, че целта им е не само реализацията на хедонистичната и експресивната функции на текста, но и различният поглед към описаната житейска ситуация, което води до обвързване на ЕИ с езиковата картина на света. Доказателство за това са типологията на множеството обществени сфери от реалния живот (раздел 2.3.) и типологията на социокултурните реалности (раздел 2.5.), превърнали се в обект на игрови интерес сред потребителите.

Последната глава е посветена на случаите на полисемантични, омонимни (раздел 3.2.) и паронимни (раздел 3.3.) лексикално-семантични преобразувания на езиковите единици, както и на използването на тези похвати за оригинална трансформация на пословици, поговорки, прецедентни текстове, крилати фрази (раздел 3.4.). Сред изводите, свързани с ЕИ в интернет, се нареждат редица особености в употребата ѝ в сравнение с други, добре изучени дискурси: възможността за замяна на линейното вербално съдържание с нелинейно (рисулки, снимки); оскъдното количество примери, включващи игреми-омофони, компенсирани от различни видове омографи; предпочитанията на авторите към обиграване на ономастични реалности; широката употреба на имплицитни и експлицитни параномази, които стилистично се „сблъскват“ както в рамките на руския език, така и благодарение на приликата си с лексеми от други езици и др.

В Заключението са обобщени основните резултати от изследването, с оглед на които може да твърдим, че ЕИ е водещ инструмент в създаването на анализираните жанрове, а универсалният характер на интелектуално-познавателните процеси при шифрирането и дешифрирането на комичното в дискурса на неофициалната интернет-комуникация определя на хумора собствено солидно място сред важните ѝ дискурсивни практики.

2. Монография, базирана на дисертационен труд: *Елена Меснянкина. Стилистическая и социокультурная типология каламбуров в российской и болгарской прессе, Парадигма, София. 2021. 251 с. ISBN:978-954-326 442-1*

Монографията е базирана върху докторската дисертация на кандидатката, изпълнена под ръководството на доц. д-р Римма Спасова. В нея се изследва каламбурът като една от формите на езиковата игра, при която съзнателно се нарушава езиковата норма, за да се привлече вниманието на адресата и да се предизвика експресивната и емоционалната му реакция.

Трудът се състои от увод, четири глави, заключение и приложение. В Увода се определя целта на изследването, а именно комплексното описание на каламбура в руския и българския съвременен печат въз основа на семантичните, функционалните, стилистичните и социокултурните му особености. Интегралният подход в анализа на емпиричния материал (165 руски и 52 български каламбурни единици) позволява още от въведението на монографията да бъде разностранно представен и обектът на изследването, който е ориентиран към комуникативно-ситуативния контекст на езиковата употреба.

В първа глава „Лингвостилистическая характеристика каламбура как феномена языковой игры в современной прессе“ е представен основният терминологичен апарат и концептуалната рамка на труда. Коментират се съвременното състояние и тенденциите за развитие на руските и българските печатни медии, както и факторите, влияещи върху все по-широкото прилагане на игровия принцип в публицистично-информационните текстове и вестникарските заглавия. Изтъква се връзката между интензивната употреба на каламбурите от страна на журналистите и наблюдаваното в пресата противоборство между тенденцията за демократизация, опростяване на езика и тенденцията за интелектуализация и усложняване на съдържателния план на изказването. В Първа глава се представят и съществуващите дефиниции на каламбура, като се мотивира избора на най-подходящата сред тях. Въз основа на анализа на конкретни примери се извежда тезата на автора, че каламбурът представлява синкретично, експресивно речево явление, което се реализира във вид на игрови манипулации с думи, словосъчетания и фразеологични единици.

Втора глава е посветена на структурно-семантичните типове каламбури и техните стилистични функции в пресата. Разкрива се спецификата във формирането на различните видове каламбури на лексикално и граматично равнище, като специално внимание се отделя на функционирането на полисемантичните, омонимните и паронимните каламбури. Стига се до извода, че най-често предмет на играта с думи стават прякото и преносното им значение, които могат да бъдат представени в неочакван ракурс чрез различни техники.

Стилистичните характеристики на каламбурите в пресата се разглеждат в Трета глава „Стилистическая типология каламбура в прессе“, в която статистически се доказва, че както в руския, така и в българския периодичен печат преобладава книжовният тип каламбури. Установява се, че употребата на разговорна и некнижовна лексика във вестниците и списанията е пряко свързана със силата на емоционалната реакция на журналиста към новината, както и със стремежа да се породи съответната реакция у читателя. Паралелно с

това актуализацията на разговорната лексика като база за конструиране на каламбурите цели да усили диалогичността и да създаде атмосфера на доверие между адресанта и адресата.

Върху философската категория „социално конструиране на действителността“ се опират наблюденията в Четвърта глава на монографията, които са свързани с установяването на социокултурните характеристики на каламбурите в руската и българската преса. Това дава предимство при получаването на по-глобална представа за механизмите за формиране на ценностни ориентири в обществото чрез езика на медиите, чиято неизменна част са каламбурите. Представя се концепцията на автора за каламбурната мистификация и каламбурния камуфлаж, която засяга конкретни журналистически техники, използващи словесната игра като инструмент за манипулиране на съзнанието на масовия адресат. Изброяват се редица екстралингвистични фактори, които определят създаването и интерпретацията на каламбура като стилистична фигура. Те са свързани с наличието на национален, териториален и темпорален компонент в структурата на каламбура.

Заклучението съдържа в синтезиран вид основните изводи на изследването, като най-съществените резултати от извършения анализ на типовете руски и български каламбури се извеждат на едно следващо ниво на интерпретация и обобщение.

За конкурса са представени и 12 статии, написани на руски и български език, както и една студия в съавторство с други учени (доц. д-р Римма Спасова).

Десет от статиите са в полето на стилистиката и разновидностите на езиковата игра в публицистическия стил и дискурса на неформалната интернет-комуникация, две са посветени на лексикално-семантични категории и една изследва дидактичния потенциал на тенденциозните нормативни нарушения в забавните микротекстове, който може да бъде използван с методична цел за обучение на студенти-русисти в чуждоезикова среда.

З. Меснянкина Е.И., Спасова Р.А. Структурно-семантическите типове языковой игры в современной публицистике // сп. Болгарская русистика, бр. 1-2, 2015, с. 6-25, ISSN (print):0323-9160, ISSN (online):1313-3713

Изследваните в студията структурно-семантични видове езикова игра, използвани в текстовете на съвременната руска публицистика, разкриват неочаквани семантични връзки между отделни думи, които пораждат потенциално нови асоциативни гнезда. Това спомага за повишаване активността на читателя при възприемането на представената му за оценка информация. Проучването показва, че стилистичните похвати при създаването на различните структурно-семантични видове езикова игра, от една страна, се подчиняват на тенденцията за търсене на нещо неизползвано до момента, съответно, непознато за езика, както и от желанието на журналиста да създаде уникална, оригинална, остроумна езикова

единица. От друга страна обаче, този стремеж изисква тенденциозно дистанциране от езиковите и стилистични норми и предопределя съзнателното отклонение от тях. Анализът води до извода, че най-често това се реализира чрез „уеднаквяване“ статута на разговорната и книжовна употреба на думите и нарушаване на наложените в публицистиката стандарти.

4. Е.И. Меснянкина. О стилистических приемах создания комизма в кратких развлекательных жанрах Интернета // сп. Русистика без границы, том VIII, бр.1, 2024. с. 23-31, ISSN (online):2535-0390

Целта на статията е да се анализират функционалните особености на стилистичните похвати малапропизъм, спунеризъм и мондегрин в неофициалната виртуална комуникация. Задачата на изследването се състои в описанието на тези явления като продуктивна практика за създаване на комичен абсурд чрез тенденциозно отклонение от фонетичните норми на руския език и обиграване на акустичното сходство между лексикалните единици с цел имитация на неволно допуснати речеви грешки. Лингвосемантичният и стилистичният анализ са базирани върху 54 кратки хумористични текста, ексцерпирани от мемета, демотиватори, постери и др. Резултатите сочат, че като един от продуктивните източници на езикова игра в интернет може да се счита потенциалната възможност за двояка интерпретация на омофоните от страна на потребителите, което, от своя страна, е неминуемо свързано с обема на речниковия им запас, наличието на конкретни фонове знания, както и с особеностите на лингвокреативния им профил.

5. Елена Меснянкина. Виртуалното езикотворчество в служба на хумора в интернет // сп. Филология, бр. 45, 2024. с. 136-150, ISSN (print): 0204-8779

Статията представя хумористичните текстове в неофициалния интернет като резултат от лингвокреативното мислене на „мрежовия човек“. За целта се разглеждат образци на езикова игра в дигиталните хибридни развлекателни жанрове от гледна точка на оригиналните авторски похвати, активно използвани в рамките на виртуалното словотворчество. Анализират се специфични надезикови особености, оказващи съществено влияние върху качествата на комичното изказване. Опирайки се на популярните теории на хумора на В. Раскин, К. Хемпелман и М. Дейнел, се изказва предположението, че сред водещите причини за активната употреба на езикова игра в мрежата се нарежда стремежът към смеха и смешното чрез творческо конструиране на изказвания с помощта на аномално, необичайно, неочаквано използване на всички средства на езика. При конструирането на игровите текстове в повечето случаи се цели осъществяване на експресивен диалог с аудиторията и получаване на естетическо удовлетворение от резултата на лингвокреативните усилия на потребителите. Нещо повече, това отговаря и на основната прагматична задача на неофициалния уеб като свободно пространство за общуване и информационен обмен – осъществяването на лесна и спокойна комуникация между виртуалните събеседници.

6. Е.И. Меснянкина. К вопросу о дигитальных жанрах // сп. Болгарская русистика, бр. 1, 2022. с. 74-86, ISSN (print):0323-9160, ISSN (online):1313-3713

В статията се описва природата и характеристиките на дигиталните жанрове с оглед на традиционните теории на жанровете в стилистиката. На обсъждане се подлагат някои особености на неофициалния сегмент на интернет, представени през призмата на креолизираните текстове. Като техни важни характеристики, обуславящи спецификата на повечето развлекателни интернет-жанрове, се посочват спонтанното творческо новаторство, нестандартното в репрезентацията на текстовете, изразяващо се в непредсказуемостта им, отсъствието на логични връзки, обоснованост и изчерпателност на изложението. Авторът предлага и класификация на най-разпространените стилове на креолизация на разнообразните забавни постери с банерен формат във виртуалното пространство.

7. Елена Меснянкина. Эпидемия интернет-мемов: языковая природа медиавируса // Научни трудове, том 59, кн. 1, сб, А, 2021, ред: доц. д-р Юлиана Чакърва. Пловдивско университетско издателство, 2022. с. 265-276, ISSN (print):0861-0029

Статията е фокусирана върху лексикалните характеристики и стилистичните функции на меметата, съдържащи езикова игра в структурата си. Разглеждат се лингво- и социокултурните им специфики в единственото пространство, в което те активно се разпространяват до момента. Описват се основните похвати, използвани от авторите за създаването на меметичните образци, като в един от ключовите прийоми се открива сходство с употребата на т. нар. в приказната литература „епични формули“, улесняващи процеса на редупликация и обновяване на микротекстовете. Обозначават се и такива изисквания към семантичната организация на създадени на основата на прецедентни текстове меметата като фрагментация и редукция на смисъла на съобщението с цел рационализация на асимилацията му.

8. Меснянкина Е.И. Креативное использование слов в демотивационных постерах Интернета // Современные тенденции в изучении русского языка, культуры и истории / Сб. научно-практической конференции 2-3 октября 2020 г., Болгария, ред. А. Пенчева, Издателски комплекс УНСС, 2020. с. 100-108, ISSN (print):978-619-232-404-9, ISSN (online):978-619-232-405-6

Статията повдига въпроса за езиковия потенциал и трудностите, свързани със създаването на каламбурни демотиватори в интернет-пространството. Изказва се аргументирано предположение, че играта с думи е един от основните продуктивни стилистични похвати, гарантиращ оригиналността и „дълголетие“ на образеца, принадлежащ на подробно представения в текста дигитален хибриден жанр. Анализира се сложната семантична структура на езиковите единици, често функциониращи и реализиращи смисъла си изключително чрез взаимодействието си с илюстративния елемент. Съвместно двата компонента формират съдържанието на забавното изказване.

Описват се съдържанието на информационната структура на демотиватора, неизменно свързана с актуалните теми от извънезиковия свят.

9. Меснянкина Е.И. Каламбур в новых юмористических интернет-жанрах, Русистика – вчера, сегодня, завтра // Сб. докладов международной научной конференции, (София, 29 июня – 2 июля 2017), ред. В. Аврамова, А. Пенчева, Г. Гочев, С. Георгиева, И. Вladoва, В. Николова, Общество русистов Болгарии, 2018. с. 138-145, ISBN:978-619-91044-0-8

Работата описва словесната игра като атрактивен авторски експресивен похват, намерил място сред постерите в развлекателните дигитални жанрове. Проведеният на различни езикови нива анализ води до заключението, че каламбурът може да се зароди във взаимодействието между „нормалните“ (константни) и „аномалните“ (неконстантни) за контекста единици, което привлича погледа на потребителите, запознати с езиковите и стилистични норми. Специално внимание се обръща на граматичните словесни трансформи – каламбурната зевгма и апликативния каламбур, който можем да характеризираме като преднамерено алогично изказване, игровият ефект на което започва да функционира след комичното „изравняване“ на семантично не равнопоставени (в широкия смисъл на думата) езикови единици в рамките на словосъчетанието.

10. Елена Меснянкина. Каламбурная „аткрытка“ - (не)элементарное интеллектуальное упражнение // Русистика сегодня: традиции и перспективы / Сб. докладов юбилейной международной науч. конференции (София, 23-25 ноября 2016 г.), ред. А.Вачева, Т.Алексиева, Ц.Ралева. Тип-топ прес, 2017. ISBN:978-954-723-197-9

Първото проведено от автора изследване на комични текстове в мрежата е посветено на дигиталния жанр „аткрытка“ (someecards), възникнал в интернет през 2007 година. В текста се представя портрет на „скрития“ образ на анонимния и виртуален създател и играта с думи като негов оригинален похват за самопрезентация в рамките на ограничения по размери банерен постер. Анализира се съдържателната структура на образците, в които явно прозира спецификата на руското национално самосъзнание, отношението на потребителя към етнически и джендърни стереотипи, политически и икономически реалии, литературни и социокултурни реминисценции, исторически личности и факти. Авторът стига до извода, че всеки един пример носи своите уникални черти, които адресатът асоциира с аналогични такива от реалния живот и извънезиковата действителност и може да интерпретира благодарение на новосъздадените когнитивни връзки, които му помагат да превърне неизвестното до момента в нещо познато и типично.

11. Елена Меснянкина. Газетный каламбур на фоне современного состояния публицистического стиля как часть национального русского и болгарского литературного языка // Сб. материалов I Международной научно-практической „онлайн-конференции“ „Славянская культура в Европе – история, настоящее и

будущее”, София-Москва, ред. В. Николова, А. Цыганенко, Академия медиандиндустрии, Университет по библиотекознание и информационни технологии, 2015. с. 142-146, ISBN:978-619-185-158-4

Статията е посветена на явлението каламбуризация в контекста на особеностите на българската и руската преса. Отражено е как като част от печатните текстове в средствата за масова информация каламбурът е подложен на влияние от страна на активните процеси, протичащи и отразяващи се на днешния публицистичен стил: експанзията на разговорната и ненормативната лексика, „промъкването“ на характерни за други стилове средства и похвати, активното „присъствие“ на журналиста и неговата субективна оценка на събитията в текста. Каламбурът е представен като експресивно средство за реализация на комуникативните и апелативните намерения на автора, превръщайки се в „огледало“ на актуалното състояние на обществото, печата и езика, а съвремението ни и съществуващите в него субкултури се отразяват в словесната игра изключително емоционално.

12. Меснянкина Е.И. Стилистическите особености каламбура в заголовках современной русской публицистики // 50 години - врата към образованието и прозорец към света // Юбилейна научна конференция, 14-15 юни, ред. М. Григорова, Й. Дапчева, В. Венкова, М. Велева, С. Савова, Университетско издателство „Св. Кл. Охридски“, 2013. с. 154-160, ISBN:978-954-07-3610-5

Целта на статията е да бъде разгледано обиграването на смисловата многозначност на лексемите като неизчерпаем източник на комизъм в един от най-интересните публицистични жанрове – вестникарското заглавие. Характерните особености на полисемантичния каламбур се представят на фона на други лексикални видове езикова игра, а семантичните връзки между активните компоненти в експресивния текст са анализирани от гледна точка на концепцията на В.З. Санников за трите типа каламбур: „маска“, „съсед“ и „семејство“.

13. Елена Меснянкина. Неологизмите в дискурса на виртуалната езикова игра // сп. Съпоставително езикознание, том: XLIX, брой: кн. 1, 2024, с.123-140, ISSN (print):0204 - 8701, ISSN (online):3033 – 0440

В резюмираната статия се описва игровата неологизация в мрежата от гледна точка на словообразователните, семантичните и стилистичните особености на забавните okazjiонализми в неофициалния сегмент на Рунет. Авторът предлага научно определение на описвания феномен и представя детайлна класификация на продуктивните похвати за създаване на неолексеми с оглед особеностите и целите на виртуалната комуникация. Описва се техният жизнен цикъл и влиянието им върху характерните за самия Интернет черти – демократизацията, модернизацията, новаторството, реформаторството, динамичността и експресивността.

14. Меснянкина Е.И. Омонимия как источник комического в неформальной интернет-коммуникации // сп. Cuadernos de Rusística Española, бр. 19, 2023. с.121-138, ISSN (print):1698-322X, ISSN (online):2340-8146

Статията е посветена на омонимията, функционираща в дигиталните хибридни развлекателни жанрове в неофициалната виртуална комуникация. Явлението се разглежда от гледна точка на езиковите и стилистичните му характеристики, реализиращи се в интернет-пространството. В текста се анализират различните видове омоними (омофони, омографи, омоформи и др.), както и възникващите при актуализацията на значенията им специфики, свързани със създаването на комични текстове в мрежата. Представя се изводът, че в рамките на неформалното общуване в интернет тенденциозните омонимни трансформации имат важна роля не само в реализацията на хумористичния ефект на самата езикова игра, но и за изразяването на авторска оценка, усилване на експресията и пораждаването на емоция, свързани с описвания предмет или факт от извънезиковата действителност.

15. Е.И. Меснянкина. Место юмора на занятиях по русскому языку болгарских студентов-филологов // Лингвистика и методика в преподавании русского языка как иностранного: современные тенденции и инновационные технологии / Сб. статей по материалам IV Всероссийской научной конференции с международным участием, ред. А.Б. Недосугова, Изд-во Российский государственный гуманитарный университет, 2024. с. 92-98, ISBN:978-5-7281-3396-4, doi:10.28995/978-5-7281-3396 4-92-98

Статията разкрива дидактичния потенциал на забавните микротекстове, разпространяващи се в неофициалния сегмент на интернет и съдържащи образци на езикова игра. Те могат да бъдат използвани като нагледен пример за резултатите и последствията от неволното нарушаване на книжовните норми на руския език от български студенти-русисти както в аудиторията, така и в бъдещата им професионална практика. В систематизиран вид се демонстрират и анализират образци на смешни, тенденциозно допуснати речеви грешки в рамките на словосъчетание или изречение. Обвързаността им с конкретни методични задачи засяга изучаването на различни стилистични правила и развиването на комуникативни компетенции, имащо за цел минимизирането не само на възможността за потенциална речева грешка, но и засилването на вниманието у студентите към изискванията за ясен, коректен и недвусмислен изказ.
